

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави. Видання 5-те, зі змінами. Навчальний посібник. Київ : Атіка. 2001. 176 с.

3. Талдикін О. В. Державно-правовий (державно-політичний) режим: поняття та його різновиди. *Теорія держави та права* : підручник / кол. авт.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю. А. Ведерніков. – 3-є вид. перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017; Ліра ЛТД. С. 88-90.

4. Талдикін О. В. Основні концепції держави. *Теорія держави та права* : підручник / кол. авт.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю. А. Ведерніков. – 3-є вид. перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017; Ліра ЛТД. С. 124-139.

СЕРДЮК Ігор Анатолійович
*доцент кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ТОЛМАЧОВА Юлія
*здобувач вищої освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ*

ВИДОВА ПРИНАЛЕЖНІСТЬ ФОРМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ЗА КОНСТИТУЦІЄЮ УКРАЇНИ

При підготовці тез цієї доповіді автори обрали за мету визначити видову приналежність форми територіального устрою нашої держави за Конституцією України.

Досягнення визначеної мети зумовило необхідність використання таких методів пізнання:

1) філософського діалектичного методу, що ґрунтується на принципах взаємозв'язку і розвитку державно-правових явищ; у межах цього дослідження вказані принципи інтерпретувались в аспекті взаємозв'язку та розвитку форми Української держави, складовими елементами якої є форма правління, форма державного устрою та державно-правовий режим;

2) формально-логічного методу, за допомогою якого було з'ясовано ознаки категорії «форма державного устрою», виокремлено її різновиди, а також сформульовано висновки по темі;

3) спеціально-юридичного методу пізнання, що дозволив розкрити

зміст конституційно-правових приписів, які відображають форму територіального устрою Української держави.

У сучасній правничій науці під формою державного (територіального) устрою розуміють спосіб поділу території держави на складові частини (адміністративно-територіальні одиниці) та характер владних взаємовідносин між ними та державою в цілому [2, с. 85]. Торкаючись питання пізнавального значення категорії, що складає предмет дослідження, принагідно відзначити, що форма державного устрою дає відповідь на такі важливі питання територіальної організації (територіального розподілу) публічної влади:

1) з яких частин (адміністративно-територіальних одиниць) складається територія держави;

2) який правовий статус мають ці територіальні утворення та як взаємодіють між собою владні інституції, створені на цих територіях;

3) як будуються взаємовідносини між центральними органами державної влади та місцевими органами публічної влади;

4) у якій формі виражаються інтереси кожної соціальної спільноти (нації чи народності), що проживає на території держави [2, с. 85].

Загальновизнаною на сучасному етапі розвитку правничої науки є видова диференціація форми територіального устрою на такі її різновиди: унітарна держава, федерація, конфедерація та співдружність [2, с. 86-88].

Оскільки Україна де-юре і де-факто визнана унітарною державою, в межах нашого дослідження обмежимося характеристикою лише цього різновиду форми державного устрою. Унітарною визнається держава, частини якої, адміністративно-територіальні одиниці (області, райони тощо) не мають свого суверенітету [2, с. 86].

Відповідаючи на питання про видову приналежність форми державного устрою України, автори виходять із міркувань, що ґрунтуються на конкретних конституційно-правових приписах:

1. Україна є унітарною державою, суверенітет якої поширюється на всю її територію (ч.ч. 1-2 ст. 2) [1]. Ці конституційно-правові норми не лише прямо й однозначно вказують на форму державного устрою, але й є свідченням того, що в Україні немає інших державно-територіальних утворень, які мають суверенні права.

2. В Україні існує єдине громадянство, підстави набуття і припинення якого визначаються законом (ст. 4) [1]. Цей конституційно-правовий припис закріплює одну із найбільш значущих засад інституту громадянства України – принцип єдиного громадянства, що правничою наукою розглядається як важлива риса унітарної держави.

3. В Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування (ст. 7) [1]. Закріплена в Основному Законі Української держави засада визнання та гарантування місцевого самоврядування свідчить як про забезпечену державою можливість територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та

міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України, так і про функціонування на території сіл, селищ, міст, районів та областей органів місцевого самоврядування, які представляють інтереси окремих територіальних громад або спільні інтереси територіальних громад, відповідно. Принагідно відзначити, що функціонування в державі інституту місцевого самоврядування є маркером децентралізації державної влади, а також вагомим підставою для визнання України унітарною децентралізованою державою.

4. Ще одним вагомим аргументом на користь такого умовиводу слугує припис ст. 132 Конституції України, що закріплює засади територіального устрою України. До них, зокрема, суб'єкт законотворчості відніс принцип поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади [1].

5. Де-юре визнання Автономної Республіки Крим невід'ємною складовою частиною України, яка в межах повноважень, визначених Конституцією України, вирішує питання, віднесені до її відання (ст. 134) [1]. Наявність у складі єдиної держави автономного утворення правничою наукою також розглядається як підстава для визнання її унітарною децентралізованою державою.

6. Наявність де-юре Конституції Автономної Республіки Крим, хоча і прийнятої Верховною Радою Автономної Республіки Крим, однак затвердженої Верховною Радою України законом України (ч. 1 ст. 135) [1], що є свідченням обмеженості у парламенту автономії повноважень у сфері законотворчості.

Отже, аналіз усього вищевикладеного дає підстави для висновку про Україну як де-юре, так і де-факто унітарну децентралізовану державу, що підтверджується такими аргументами: 1) поширенням суверенітету Української держави на всю її територію, а також відсутністю інших державно-територіальних утворень, які мають суверенітет; 2) закріпленням на конституційному рівні принципу єдиного громадянства, що правничою наукою розглядається як важлива риса унітарної держави; 3) конституювання ідеї визнання і гарантування в Україні місцевого самоврядування, що є маркером децентралізації державної влади; 4) конституційне закріплення ідеї поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади як однієї із засад територіального устрою України; 5) де-юре визнання Автономної Республіки Крим невід'ємною складовою частиною України, межі повноважень якої (а по суті, суверенні права) визначені Основним Законом Української держави і суспільства; 6) наявність де-юре Конституції Автономної Республіки Крим, хоча і прийнятої Верховною Радою Автономної Республіки Крим, однак затвердженої Верховною Радою України законом України, що є свідченням обмеженості у парламенту автономії повноважень у сфері законотворчості.

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Галдикін О. В. Форма державно-територіального устрою: поняття та її різновиди. *Теорія держави та права* : підручник / кол. авт.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю. А. Ведерніков. – 3-є вид. перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017; Ліра ЛТД. С. 85-88.

САМБОР Микола Анатолійович
начальник сектору моніторингу
Прилуцького районного відділу
поліції Головного управління
Національної поліції
в Чернігівській області, депутат
Прилуцької районної ради,
член-кореспондент Національної
академії наук вищої освіти
України, викладач вищої категорії,
кандидат юридичних наук

КОНСТИТУЦІЙНА АКСІОЛОГІЯ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ

У науці сформовані морально-етична та філософсько-правова цінності, які уособлює Конституція держави. Зрозуміло, що конституційні цінності, зафіксовані у нормативно-правовому акті або ж таких актах, відображають, перш за все, уявлення суспільства про державу та її призначення, як, без перебільшення, унікального соціального інституту і об'єднання усього соціуму у визначених територіальних межах, відносини у суспільстві та те, як вони мають унормовуватися, зокрема, шляхом відображення форми, максимально наближеної до ідеалу.

Ведучи мову про аксіологію, як систему цінностей, у даному разі правових цінностей найвищого гатунку, що сформульовані державою з урахуванням соціальних запитів, слід звернути увагу на їх форму і зміст, що відображається у конституційних нормах.

Вочевидь найбільш поширеним предметом правових досліджень та порівнянь є Конституція Сполучених Штатів Америки, у фундаменті конституційних цінностей якої є внутрішній спокій і оборона, правосуддя, спокій, благоденство, блага свободи. Слід усвідомлювати й те, що Конституція США є логічним продовженням Декларації незалежності цієї країни. Остання, як установчий документ держави, фактично визначила, що у коловороті історії